

Nagymarosiak tiltakozása

Félelmet keltettek a tüntetők

Nagymaros Nagyközségi Tanács Végrehajtó Bizottsága rendkívüli ülésen megtárgyalta a Bajcsy-Zsilinszky Endre Baráti Társaság és más alternatív csoportok által Nagymaroson szervezett — vízlépcső-építés elleni — tüntetések nyomán felmerült gondokat és problémákat. A végrehajtó bizottság állásfoglalást fogadott el, amelyet eljuttatott az OS-hez.

A Bajcsy-Zsilinszky Baráti Társaság környezetvédelmi csoportja és más egyéb alternatív szervezetek 1989. április 3-án demonstrációt szerveztek Nagymaroson a vízlépcső építése ellen.

A demonstráció szervezői a vízlépcső építési területének főbejáratához kértek és kaptak engedélyt az illetékes szervektől, de végül is megmozdulásuk az egész nagyközség területét érintette.

A felvonulás során és a Kossuth téren — amely a település főtere — megtartott nagygyűlésen hangzottak el jelszavakból egyértelműen kiderült, hogy a vízlépcső építése elleni tiltakozás csak ürügy, a megmozdulás olyan politikai

tüntetéssé vált, amely a jelenlegi politikai, társadalmi rendszer ellen irányult. Az ott elhangzott jelszavak és a kialakult hangulat megütöztette, félelmet keltett és rossz emlékeket ébresztett az itt élő állampolgároknál.

A község lakossága nevében, a nyugalom, a közrend és közbiztonság érdekében tiltakozunk és visszatartjuk, hogy a vízlépcsőt ellenző mozgalmak településünket politikai tüntetések színtereként használják fel.

Nagymaros Nagyközségi Tanács Végrehajtó Bizottsága

A kapitány szabadlábon

Óvadék mellett mégis szabadlábra került csütörtökön az Exxon Valdez nevű tartályhajó volt kapitánya, miután egy New York-i szövetségi bíró a biztosíték összegét az eredetileg megszabott egymillió dollárról 25 ezer dollárra szálaltotta le.

Joseph Hazelwoodot az adatok szerint komoly felelősség terheli az amerikai

Magyar ifjak a VIT-en

Százötven fős magyar küldöttség utazik júliusban Phenjanba a XIII. Világifjúsági- és Diáktalálkozóra. A delegációban 19 ifjúsági, állami, társadalmi, illetve egyházi szervezet képviselői, valamint a hazai kulturális élet reprezentánsai kapnak helyet. Erről született döntés pénteken a VIT Magyar Nemzeti Előkészítő Bizottságának ülésén.

Emlékezés egy államférfira

In memoriam Nagy Imre

„Köd szállt le, ráfeküdt a tájra / és minden tornyot megevevett.” A költő két sorát mormolom, miközben Tóbiás Áron vaskos emlékkönyvét lapozom. Fedelén a képen Nagy Imre derűsen mosolyog, tűnődik, ujjai közt szivar. Föltűnően nagy, régi-módi óra a kezén, bő zakója gyűrődik karján. A kötet hátsó borítóján a mostanság országosan ismertté vált 301-es parcella, kusza erdőbozót, árvtul fakesztyek, s egy akáctörzs, rajta nemzeti színezetű szalagok, koszorúk.

S most egyszerre, mint varázsütésre könyvek jelennek meg, Nagy Imréről és sorstársaira tekintve, alakjukat, céljaikat, történelmi környezetüket és későbbi szenvedésüket felidézve. Kötetek, amelyek évtizedekig tiltott, sőt üldözött eszméket hordoznak, most egyszerűen halomban állnak a könyvesboltokban, holott még tavaly ilyenkor is, de csak fél éve is... *Uram, hová kerültünk?* Káprázat, amit megindok, vagy most már mindig így lesz ezután? Ami jövőfaggatás helyett vissza a múlthoz, van ott kibeszélő rejtélyt el.

„A fölkelés cseppet sem volt elkerülhetetlen. Idejében kellett volna desztalinizálni” — írja Sartre, találon összegezve a tanulságokat. Ha 1955-ben Nagy Imre kezében hagyták volna a hatalmat, vagy ha 1956. október elején visszahívták volna a kormányba, elkerülhették volna a fölkelést. Fejtő Ferenc még hozzáteszi, hogy a sor folytatható: ha Gerő Ernő október 23-án este nem mondott volna provokáló beszédet, ha a központi vezetőséget idejében összehívták volna... ha rettegésükben nem a szovjet csapatokat hívják be, hanem a tüntetőket igyekeznek lecsillapítani, stb. stb. Soha fölkelést ilyen ostobán nem provokáltak ki, még az 1830-as francia forradalmat sem. A desztalinizálás elkerülhetetlen volt, a fölkelés nem volt az. A magyar forradalom, ez a fantasztikus történet különleges jellege miatt érdemi meg a jelenkori történet kutatóinak figyelmét. Az úgymond szabályosnak nevezhető forradalmaknál is jobban leplezte a szinte teljes szakadást a fent és a lent, az

állam és a társadalom, az intézmények és a spontaneitás, a hivatalos és a valóság Magyarországon között. Az igazság e különleges órájában kiderült a párt, kormány, parlament, hadsereg, rendőrség, közigazgatás, szakszervezet és valamennyi tömegszervezet tehetetlensége. Kültelki utcagyerekek robbantották ki a küzdelmet, s komoly felnőttek folytatták tovább. Négy nap sem telt el, s a nép szabadnak hitte magát. A fel-szabadultság mámorában a függetlenség mítoszát alkototta meg, s nem nyugodott addig, míg ez a legenda meg nem testesült Nagy Imre tragikus személyiségében. Ez a józan és mérsékelt férfi, nem fékezhetvén meg az áradatot, inkább átadta magát annak, mintsem, hogy elszakadjon népétől.

Ez volt Fejtő Ferenc, a Párizsban élő agg mester véleménye, aki mellesleg a közelmúltban cikket írt budapesti és szegedi egyetemisták folyóiratába, ami figyelmet váltott ki, hiszen előtte évtizedekig a hallgatás vagy a megfontolt közléspolitikai... A háború előtt pedig József Attilával baloldali elkötelezettségű, költői lapot szerkeszt. Ez ma tananyag középiskolásokon, csak alkotóit nem vállaljuk igazán, inkább késve, s töredékesen. Erdemes idézni Lukács György beszélgetéséből, melyet halála előtt folytatott Eörsi Istvánnal, számos tudós könyve magyarrá fordítójával, aki 56 után börtönben ült, s ez a beszélgetésük évekkel ezelőtt jelent meg Jugoszláviában.

„Mindenütt felmerült a kérdés, hogy végleges szakítás következék-e be a régi rendszerrel, vagy pedig elegendő a régi rendszer megreformálása? Megmondom őszintén — így Lukács — én a megreformálás mellett voltam.

Sokáig Nagy Imre is — mondja a beszélgető. Igen, de Nagy Imrénél soha sem volt világos, hogy tulajdonképpen mi is az álláspontja. Én abszolúte nem állítom azt, hogy Nagy Imre ellenforradalmár lett volna, vagy akárcsak a kapitaliz-

mus hive... szóval, semmi ilyesmit nem állítok róla, csak azt, hogy nem volt programja. Az egyik napezt mondta, a másik nap azt.”

Lukács György így vélekedett egykori miniszterelnökről, akinek kormányában maga is tárcát vállalt, s vele volt egy darabig a száműzetésben is. Igaza volt vagy sem, eldönteni alkalmasint nem feladat, de ismerni nézetét az utódok kötelessége. A tanulság okán, mely segíthet eligazodni közelmúltunk pusztító viharai között. Fájdalmas, hogy ezen sorsfordulók valóságos emberáldozatokat követelő fergetegként zúdultak nemzetre, s dűlűsük sebeit tapasztjuk ma is.

Nagy Imre elítéléséről hasonlóként megoszlanak a vélemények, s közülük igen figyelemreméltó Donáth Ferencé. „Nem akarom mérsekelni Kádár felelősségét. Mégis az a meggyőződésem, hogy tekintettel a Nagy Imre elleni per nagy nemzetközi jelentőségére, Kádárnak nem egymagában kellett döntést hoznia, hanem ez a per a kelet-európai kommunista pártok vezetőseinek egyetértésével, az ő kívánságukra zajlott le. A jugoszlávokkal folytatott tárgyalásokon ugyan büntetlenséget ígérték Nagy Imrénél és a többieknek, akik a jugoszláv nagykövetségen tartózkodtak, ezen az ígéreten azonban túltették magukat, és megindították a bírósági tárgyalásokat. Ezek pedig, meggyőződésem szerint az egész magyar fejlődés szempontjából tragikus eseményt jelentettek, hiszen ezek során nem csupán a forradalom vezetői ellen, hanem százak és ezrek ellen hoztak halálos ítéleteket.”

In memoriam Nagy Imre. Emlékezés egy miniszterelnökre, aki politizált, s bizonyára jól rosszal ve gyítve tett, miként mind a többiek. Talán sorsának, ne a könyvkiadásának fin-tora, de Szegeden e rá emlékező gyűjteményes kötet először március 15-én árulták az ünnepségre se-reglőknek, háziasságok fiatalok... (Szabad Tér Kiadó) Trásér László

Diagnózis és terápia

Kevés dolog érinti úgy az embereket mindennapjaikat, mint az egészségügy és a társadalom számtalan feszültségtől terhes viszonya, mégis hiányzik e viszony újragondolása, elemzése. Erre a feladatra vállalkozott az orvostudományi egyetemek társadalomtudományi intézeteinek tegnap befejeződött háromnapos országos konferenciája, mely az egészségügy és a reformfolyamat kapcsolatának taglalását választotta témájául. A hat szekcióból folytatott tanácskozás egyik része miniszterializmuskonferenciának is tekinthető, míg a másik az egészségügyi társadalmi, gazdasági, politikai kapcsolatát elemző kisebb-fajta szimpóziumnak. Ez utóbbi a hármas kapcsolatrendszer egymástól elválaszthatatlan lényegi kérdéseinek tisztázásával háttérül szolgál az egészségügyi reformjához. A két fő és pillanatnyilag legaktuálisabb témakör mellett a szekcióüléseken a társadalom és ökológia, a rendszerelmélet és medicina, az ifjúság és egészségügy, valamint az orvostetika kérdései kerültek szóba. Alábbiakban mi a leginkább közérdeklődésre számot tartó témáról, az egészségügyről, illetve annak immáron elodázhathatlan reformjáról szólnunk.

*

A magyar egészségügy kóros tüneteit nem lehet a szocializmus betegségjeleinek rögzítése nélkül diagnosztizálni. Hiszen a mára krízishelyzetbe került magyar egészségügy öröklött betegségét köszönheti annak a politikai rendszernek, amelyben úgy született meg, hogy születése pillanatában a szovjet-orosz modell mintájára formáltak. Az ötvenes évek egyik pártjának sem lévén egészségügyi koncepciója, határozott — magyarra szabott — egészségügyi programja, maradt a szovjet minta másolata. E modell örökletes alapbetegségeit a későbbi idők politikája sem tudta kezelni, s ennek a modellnek a makro szintű ellentmondásai mind a mai napig tovább élnek, jóllehet a szakértők szerint — stílusosan fogalmazva — a magyar egészségügy a klinikai halál állapotába került. Pedig a pontos diagnózis és terápia-

Tanácskozás reformról, egészségügyről

javallat nem most, hanem már évekkal ezelőtt készen állt. Már 1985 decemberében tárgyalta — akkor már többedszer — a szociális és egészségügyi bizottság az egészségügyi válságjeleit. Akkoriban persze még nem vették jó néven, ha valaki kimondta, hogy az egészségügyi válságban van, s pusztán csak jelekről volt szabad beszélni.

Karácsonyi Sándor professzor, országgyűlési képviselő már akkor összefoglalta, s a mostani tanácskozáson ismét és újra csokorba kötötte a maga válságdiagnózisát, amely a következőképpen fest.

Az ágazat szégyenteljesen kevés — 3,9—4,0 százalékos — részesedése a költségvetésből, szemben a kívánt 7 százalékkal. Teljesen elburokratizálódott az egészségügyi mechanizmusa. Az egész egészségügyi hálózatban jellemző a nem megfelelő szakmai irányítás, ami mind a felső, mind az alacsonyabb szinteken a „tökéletesen” érvényesülő kontraszelekció eredménye. Kritika illeti az egészségügyi szolgálat egységességét, hiszen az ellátás színvonala országreszenként, megyénként, illetve körzetben különbözik. S mint ahogyan az egész magyar társadalom demoralizálódott — a gazdasági nehézségek fokozódása okán —, éppen úgy az orvostársadalom is. Katasztrofális a műszerellátás, és nem utolsósorban megoldatlan az egészségügyi dolgozók bérezése. Az adózási rendszer bevezetése — különös tekintettel a hálapénz és a kötelező túlmunka megadóztatására — megromlott az egészségügyi társadalom morálján.

A pontos és teljes diagnózishoz hozzátartozik még, hogy a Szociális és Egészségügyi Minisztérium szerveinek döntő többsége alkalmatlan arra, hogy e feltárt tüneteket kezelje. A minisztérium nem kellő erővel és határozottsággal lépett fel a pénzügyi korlátozásokkal szemben, illetve nem képes kellő súllyal

képviselni a kormányban a magyar egészségügy gondjait.

A problémák első megoldása, hogy a költségvetéstől függetlenedjék az egészségügyi szolgálat. S ha eledig nem is tudták az Országos Társadalombiztosítási Intézet alapítókéjét — 250-500 milliárd forint — megteremteni, mégis az indulótőkét — 150 milliárd forint — biztatónak és a gondok egyik megoldásának tekintetjük. Az évek során ugyanis a társadalombiztosítási intézetnek egy jelentős tőkével rendelkező intézménnyé kell válnia.

Az egészségügyi gyógyítás, gyógyulása — a másik sikon — a Magyar Orvosi Kamara működésétől várható. Ennek feladata lesz többek közt az egészségügyi etikai, szakmai, pénzügyi irányítása.

Kalocsai Katalin

Nem túlságosan szerettem, ha valakinek olyanra megmozdodik a fontosságátudata, hogy agresszíven követeli, figyeljünk rá, ne sajnáljuk tőle az időt. Hirtelenjében oly sokan hiszik, hogy nincs annál lényegesebb, értéke-sebb, mint a saját munkájuk. Ez így természetesen, ugyanis ha már ők sem lelkesednek, ki venné komolyan, mondjuk, az iskolaügyet, a közművelődést, vagy épp a könyvtárügyet?!

Többszöri nekifutásra végre sikerült egy egész délelőttöt átbeszelnem két könyvtárossal. Ők kérték a találkát, én szabadkoztam, a témában nem látok semmi izgalmat, egy csöpp pikantériát sem. Talán már ők is megbánták a meghívást, amikor megkérdeztem, szükség van-e egyáltalán fiókkönyvtárakra, ugyanis mindketten e területen dolgoznak.

A városban és környékén még huszonhárom fiók tartja magát, nemrég keltőt bezártak, 3-4 éve adták át az utolsó. Újra és itt is a régi nóta: nincs pénz. Megint a kultúra bánja. Előtte egy ügyes kis térkép, rajta a könyvtárak. Minden városrészeknek jusson egy fiók, gondolom, az alapításnál — az ötvenes évek elején —

A fiókból nézve

ez lehetett, a fő szempont. Feltehetően ott is kínálják magukat a könyvtárak, ahol a lakók tudomást sem vesznek a létezésükről. Az pedig óriási könyvtáros-optimizmusra vall, hogy mindezek ellenére, a szakember hiszi, egyszerű majdcsak rányitja az olvasó az ajtót.

Mindennek feltehetően megnőne a valószínűsége, ha az új könyvekre nem kellene várni legalább három hónapot. Mert hogyan viselkedik a kultúra éhes, vékony pénztárcájú állampolgár? Kinézi magának a könyvesbolt kártyáiban az olvasnivalót, gyorsan kalkulál ilyen költségre már nem verheti magát, majd kivieszi a kivenne a könyvtárból. Keresi, de hiába, elutasítják, érdeklődjön később. Három hónap múlva már nem is emlékszik arra, mit is akart olvasni.

Ezek szerint, ugye, nem az olvasó az első, hanem a cédulázás, a szakszaksz, a központi feldolgozás. Kérdezem vendéglátóimtól, nem lehet-e ezt az időt le-rövidíteni? Megrövidíthető nézünk rá, de hiszen én is voltam könyvtáros. Hát persze, de én már akkor is, szívem szerint meg-

vettem volna azonnal a könyvesboltban a könyveket, és másnap már kézbe lehetett volna adni. Jaj, de jó lenne, ha egyszerűen nálunk is megindulna a verseny az olvasókért.

A fiókban például a kötetkezőket mondanák: Mi tudjuk, hogy ön elsősorban a hét végén ér rá. Ezért úgy döntöttünk, szombaton és vasárnap is egész nap nyitva tartunk. Gondolom, megelégné a napilap- és folyóirat-olvasás, talán még a kölcsönzés is. Mit válaszolnak erre a könyvtárosok? Ők is emberek, nekik is szükségük van a pihenésre. Pedig, ha hiszünk abban, hogy az lenne az ideális, ha mindenki a lakóhelyéhez közel találna infrastruktúrát, művelődési lehetőséget, talán az ilyesféle áldozatoktól sem kellene visszaradni.

A fiókosokról egyébként nem lehet azt mondani, hogy megrettennek az újtól. Algyón létrehozták például — az országban a harmadik — családi könyvtárat. A mintát a svédektől, az angoloktól vették, ez alapján az olvasók igényei szerint csoportosították a könyveket. Ez tematikus feldolgozást

jelent. Az olvasnivaló mellé programokat is szerveztek, dívatbemutatót éppúgy tartottak, mint cipőgyári termékkinálót, de árultak már facsemetéket is.

Akármerre indázott is a beszélgetésünk, mindig a pénzhez kanyarodtunk vissza. Nem értem igazán, miért nem vesznek egymásról tudomást a szakszervezetek, a közművelődési, az egyetemi és az iskolai könyvtárak. Lehetetlen, hogy ne tudnának valamilyen módon együttműködni! A párhuzamoságok aligha szolgálják a tisztelt olvasót. Uram bocsá, valamiféle munkamegosztást is el tudnék képzelni. Mindenki a saját várát félti?

Nem tudom, sok vagy kevés az a félmillió forint, amit a fiókok költöhetnek évente olvasnivalóra. Az viszont tény, hogy a nagy Somogyi mecénásokat keres, és a léteért fog máholnap küzdeni, hogy a szakszervezetek könyvtár olvasókat toboroz, hogy az iskolai szék-renykönyvtárak helyzete siralmas. Abban már látnék fantáziát, ha, mondjuk, a könyvtárak — hovatartozásuktól függetlenül, egyesített erővel — igényeik szerint kínálnák magukat.

Bodzsár Erzsébet